

WILDE DUIVEN IN NEDERLAND EN BELGIË

Tekst en foto's: Jan Willem Schrijvers

In ons eigen land komen 5 verschillende duivensoorten voor: de rotsduif, de houtduif, de holenduif, de Turkse tortel en de zomertortel. Deze soorten zijn leuk en interessant om mee te kweken.

We dienen er rekening mee te houden dat het om beschermde soorten gaat en dat we ons zullen moeten houden aan de voorgeschreven richtlijnen. Dit betekent dat ze met goedgekeurde gesloten ringen geringd moeten zijn en dat bij sommige soorten zelfs cites papieren verplicht zijn. Dit is om aan te kunnen tonen dat de duiven niet uit de natuur geroofd zijn en we ze op een legale wijze in bezit hebben.

Zelf kweek ik met alle 5 van de hierboven genoemde soorten. In dit artikel wil ik graag mijn kweekervaringen met deze duiven met u delen. De foto's van de duiven zijn genomen in mijn volières.

Rotsduif *Columba livia*

Deze mooie duif wordt gezien als de stamvader van de tamme duiven, waaronder ook de postduif.

De zuivere wildvorm is in gevaar gekomen door kruisingen met verwilderde stadsduiven, die weer afstammen van verdwaalde sier- en postduiven. Om deze reden heb ik eigenlijk een vraagteken gezet achter de rotsduif als 'inheemse soort'. In Nederland wor-

den de halfwilde stadsduiven vaak ten onrechte als rotsduif betiteld.

De rotsduif is iets kleiner dan de gemiddelde postduif en heeft een kortere snavel. Zowel doffer als duivin zijn blauwgrijs gekleurd met zwarte banden in de vleugel.

Rotsduiven komen voor langs de landen van de Middellandse zee, Groot Brittannië en gedeeltes van Oost Europa en Azië, waar ze hun nesten op rotsen en kliffen maken. In België is het een zeldzame broedvogel en in Nederland komt hij af en toe voor als dwaalgast.

Vaak broeden ze in groepen bij elkaar of dicht in de buurt van elkaar op steile klippen.

Dit gedrag zien we ook weer terug bij verwilderde stadsduiven en postduiven, die ook dicht bij elkaar nestelen in torens of andere voor duiven geschikte duivenplaatjes.

Voer zoeken - ook wel foerageren genoemd - doen ze ook bij voorkeur in groepen op de grond, waar ze zaden, bessen, jonge scheuten en planten zoeken. Op deze manier zijn ze veiliger voor roofdieren.

De nesten zijn slordig gemaakt. Ze leggen per keer twee eieren, die door zowel de doffer als de duivin om de beurt uitgebroed worden. Zowel doffer als duivin voeren de jongen; eerst met kropmelk (ook wel duivenmelk genoemd) en daarna met voorgeweekt voer uit de krop.

Als de doffers de dames het hof maken, maken ze koerend en dansend kringetjes rond de duivin. Ze slepen met hun staartveren over de vloer tot de duivin gaat zitten en de paring toelaat. In de volière is het niet te zien, maar de doffers gaan na de paring hoog vliegend hun territorium afbakenen door met hun vleugels te klapwieken. Mooi om te zien. Dit gedrag zien we ook bij de doffers

van de postduiven, als ze goed in vorm zijn. Voor en na de paring zien we ze ook vaak verliefd snavelen.

In de volière zijn het rustige duiven waarvan men - mits er genoeg ruimte is - meerdere koppels kan samen houden. Bij het samenhouden van meerdere koppels is het wel beter om meer dan 2 koppels samen te houden. Bij eventuele gevechten komt een derde koppel er zich vaak mee bemoeien en keert de rust toch sneller terug. Ieder koppel heeft dan zijn plek in de rangorde.

Wettelijke status: Vrijstelling Bijlage B

Ringen doen we ze met 7 mm ringen. Dit is een adviesmaat.

De Houtduif *Columba palumbus*

De houtduif wordt ook vaak bosduif genoemd en is in het grootste gedeelte van Europa tot midden Scandinavië een veel voorkomende duif in bossen, parken, tuinen en agrarische gebieden. De noordelijke duiven trekken in de winter richting zuiden en we zien ze dan met honderden tegelijk in Nederland en België overtrekken. Deze duiven overwinteren gedeeltelijk bij ons en in Frankrijk, waar ze voedsel zoeken op de akkers.

Boven: Houtduif. Foto: Dirk de Jong.

In Nederland en België zijn het vaste broedvogels die we overal tegen kunnen komen. Zelfs in steden zien we ze vaak nestelen en de jongen met succes grootbrengen.

Houtduiven hebben een gevarieerd menu: gras en onkruidzaden, granen, boomknoppen, jong blad, jonge koolplantjes en andere opkomende gewassen, bessen, vruchten, noten maar ook af en toe een worm of insect. Houtduiven die in steden leven, eten ook brood en ander keukenafval.

Het zijn prachtige duiven om te zien en hun gekoer is aange-naam om naar te luisteren.

Doffer en duivin lijken veel op elkaar. De doffer is iets forser van bouw en heeft een iets

brede witte ring in de nek. Verder toont de borst wat meer purper/blauw gekleurde veren.

**Rechts: Houtduif.
Foto: Dirk de Jong.**

Houtduiven gebruiken als nest graag oude kraaiennesten of maken zelf een nest in bomen en soms ook op richels van gebouwen. Het zijn slordig uitziende nesten, die meestal door de doffer gemaakt worden. Houtduiven broeden van maart tot eind september. Het legsel bestaat uit 2 eieren en broeden duurt 16 tot 17 dagen; zowel doffer als duivin bebroeden de eieren.

Na het uitkomen voeren de doffer en duivin samen de jongen groot, die na 4 weken uitvliegen. Na het uitvliegen worden ze meestal nog een tijdje bijgevoerd door de oude duiven.

Na de eerste rui zijn de jongen volledig op kleur en in het eerste jaar ook geslachtsrijp.

Houtduiven paartjes blijven elkaar meestal voor lange tijd trouw. Buiten de paartijd leven ze in grotere groepen maar vinden elkaar toch steeds weer terug. Tijdens de paartijd zien we de doffer vaak opvliegen en luid koerend weer naar beneden duiken. Dat is een mooi gezicht. Hun roep is mooi om te horen en klinkt als koe, koe, koe keroe. Als de doffer de duivin het hof maakt dan danst hij om haar heen en maakt steeds buigingen en sleept met de staart over de grond.

In het wild zijn er meer dan 500 duizend broedparen in Nederland. Jaarlijks worden er duizenden afgeschoten als schadelijk wild. De soort is nog niet bedreigd, al lopen de aantallen wel terug.

Ook al worden houtduiven weinig in volières gehouden, het zijn toch leuke vogels om mee te kweken. Bij mij zitten ze als koppel samen met fazanten en dat gaat heel goed. Ze eten gewoon met de fazanten mee en ik voer ze bij met tortel- en postduivenvoer. Verder eten ze ook graag een meelworm, fruit en bladgroenten, net als de fazanten waar ze bij zitten.

Rechts: Jongen in het nestblok.

Onder: Jonge houtduif, net uitgevlogen.

Jongen van houtduiven die al meerdere generaties in gevangenschap gehouden zijn, blijven rustig en tam in de volière. Het zijn sterke vogels waar de liefhebber vele jaren plezier van kan hebben.

Volgens de wettelijke status is het een Europese soort (EG richtlijn), dus let wel op dat ze verplicht geringd moeten zijn met gesloten ringen. Een gesloten voering van 8mm wordt aanbevolen.

Rechts: Een koppel houtduiven. Een plantenkorf vinden ze ook prima als nestplaats.

Het Holenduifje *Columba oenas*

Het holenduifje komt voor in bijna heel Europa en Noord Afrika. Hun leefgebied is de bosranden, akkerland en soms in stadsparken. De soort is niet bedreigd; in Nederland zijn 50.000 tot 70.000 broedparen in het wild.

Het is een mooi en sierlijk duifje, dat ook bij ons in de natuur steeds vaker waargenomen kan worden. Vaak zien we ze samen met houtduiven in grotere groepen foerageren op akkers en langs de wegen, op zoek naar zaden, jonge scheuten, bloemknoppen en wat ze verder aan eetbaars vinden.

Ze zijn net als de rotsduif blauw/grijs gekleurd met 2 donkere banden in de vleugels.

Tegenwoordig worden ze steeds meer in volières gehouden en wordt er heel goed mee gekweekt. Hun roep is heel leuk om te horen. Het klinkt als 'hoe' en dan 4 x 'hoe' er achter aan. In de volière nestelen ze graag in half open bakken, maar een oude melkbus gebruiken ze ook graag. Ze brengen normaal 3 nestjes per jaar groot en beginnen in april met het eerste nest. Het legsel bestaat uit 2 eieren en de broedduur is 17 tot 18 dagen. De jongen zijn in het eerste jaar volledig op kleur en geslachtsrijp.

Ze worden gehuisvest per koppel en zijn heel goed samen te houden met fazanten of patrijzen. Ik laat de volière aan de bovenkant dichtgroeien met klimplanten zoals bruidsluier, druiven en kamperfoelie. De duiven voelen zich dan veel veiliger en zijn minder zichtbaar voor roofvogels. Als ze schrikken vliegen ze snel weg en de kans op verwondingen is dan groot.

We voeren ze met een goed gevarieerd tortelduivenvoer aangevuld met P 40 korrel, grit, roodsteen, eivoer, universeelvoer en groenvoer. Ik geef ook bessen enz., maar daar heb ik ze nog nooit van zien eten.

Ook voor de holenduif geldt de wettelijke status Europese soort (EG richtlijn)
De geadviseerde ringmaat is 7 mm.

De Turkse tortel *Streptopelia decaocto*

Sinds de vijftiger jaren van de vorige eeuw is de Turkse tortel inheems geworden. Ze komen van oorsprong uit de Balkan, maar thans zien we ze in heel West Europa. De soort neemt in het wild ieder jaar in aantallen toe. Het is inmiddels een gewone verschijning geworden en is een echte cultuurvolger. Ze voelen zich zowel in de steden als op het platteland thuis. In de vrije natuur en rondom ons huis zie ik ze in de paartijd omhoog vliegen en de doffers komen dan in een mooie glijvlucht luid roepend naar beneden vliegen. Dit is altijd mooi om te zien.

Rondom mijn huis leven meerdere koppels en die brengen veel jongen groot.

Ik voer ze dagelijks een beetje bij en vaak zitten ze op me te wachten om ook een paar handjes tortelduivenvoer te krijgen. Het voordeel voor mij is dat ik dan ook de wilde tortels tegen wormen en andere ziektes kan behandelen en zo minder besmettingsdruk heb van de wilde duiven. Dit geldt ook voor de bosduiven die in en rondom mijn tuin in het wild broeden. Ook zij zitten te wachten op wat voer, hoewel ze wel wat afstandelijker blijven dan de tortels.

Turkse tortels worden niet veel in volières gehouden, maar zijn ook heel goed in de volière te

kweken, al zullen ze nooit zo tam worden als de lachduif. Als huisvesting stellen we ze liefst een ruime volière beschikbaar met goed nachthok.

Links: Turkse tortel op nest, in de vrije natuur. Foto: Archief AE.

Zowel in de vrije natuur als in de volière maken ze een slordig nest van takjes, waarin ze twee eieren leggen. De broedduur is 16 dagen. Ze verzorgen hun jongen heel goed en zijn gemakkelijk in leven en gezond te houden met tortelduivenvoer, aangevuld met wat eivoer en universeel voer.

Reeds het eerste jaar zijn ze volledig op kleur en geslachtsrijp. Bij deze tortel zien het doffertje en duivinnetje er hetzelfde uit.

Het is een leuke duif om ook eens mee te kweken; na een paar generaties in gevangenschap worden ze redelijk tam.

Deze duiven moeten wel geringd worden met een gesloten 6 mm ring. (6 mm is de adviesmaat.)

De Zomertortel

Streptopelia turtur

De Zomertortel is een tortel die iedere winter vanuit ook ons land naar het zuiden (Afrika) trekt om te overwinteren. In het voorjaar komen ze terug om zich voort te planten. We vinden ze dan langs bosranden en in parkachtige gebieden.

Deze tortel soort is redelijk schuw maar verradt zijn aanwezigheid door zijn speciale gekoer.

Gelukkig zien we hem weer meer terug in de natuur, met dank aan de mensen die zich met kleinschalige landschappen bezig houden en weer natuurlijke afscheidingen door middel van heggen in de landschappen terug brengen, en zo de biotoop weer geschikt maken voor deze leuke duif.

In de volière valt het nog wel mee met zijn schuwheid en in een ruime volière met goed nachthok gaat hij heel gemakkelijk tot broeden over. De verzorging is

net als de andere tortels. Een koppel kan goed met kleinere vogels samen gehouden worden. Het is een mooie sierlijke vogel om te zien. Doffer en duivin zien er bijna het zelfde uit.

Het zijn wel citrus A vogels en zowel ringen als citrus papieren zijn verplicht. De adviesmaat voor de ringen is 6 mm.

Links:
Jonge
zomertortel.

Onder:
Jonge
zomertortel, net
uitgevlogen.

Tot slot

Iedereen die levende wezens wil houden, moet er rekening mee houden dat je ook zorgplicht hebt. Ze zijn afhankelijk van hun verzorger. Bij deze duiven moet je zorgen voor een goede huisvesting. Iedere dag moet je zorgen voor voldoende, schoon drinkwater en goed voer. Ieder soort stelt zijn eigen specifieke eisen.

Goed gezond voer, goede huisvesting, goede hygiëne en het voorkomen van stress voorkomt veel ellende bij onze vogels. Als er toch een vogel ziek wordt dan zet ik ze apart en geef ze rust en warmte. Als de vogel te ziek is dan gebruik ik reguliere middelen die voorgeschreven worden door een bekwame dierenarts, die een goede affiniteit met vogels heeft.

Daar gaat tijd en geld inzitten. Hiermee moet je voor je ze aanschaft goed rekening houden.

Kijk voor meer informatie op <http://parkvogeltuin.come2me.nl/>

